

Hoplothripina

* *Hoplothrips*-species, Nieuwenhagen, 27. X. 1962, achter bast van *Carpinus betulus* L. Deze soort zal binnenkort door mij beschreven worden.

Hoplothrips fungi Zetterstedt forma brachyp-
tera, 1 ♂, Schaesberg, 9. III, achter bast van
Salix-species.

Hoplothrips pedicularius Haliday forma ap-
tera, 6 ♀ 2 ♂, Nieuwenhagen, 4. V, achter
bast van *Carpinus betulus* L.

Hoplothrips longisetis Bagnall forma aptera,
1 ♂, Nieuwenhagen, 4. V, achter bast van
Carpinus betulus L.

SUMMARY

An account is given of the Thysanoptera, collected by Br. Arnold in the south of the province of Limburg (the Netherlands). Dates without year refer to 1963.

The material enumerated in this paper is preserved in the collection of the Institute of Phytopathological Research (I.P.O.) at Wageningen.

BOEKBESPREKING

Twente-Natuurhistorisch IV: De vogels van Twente door R. A. B. Luiken e.a. Wetenschapp. Meded. no 49 van de K.N.N.V. 40 bladz. met vele figuren en een overzichtskaart Twente. Prijs f 2,50, voor leden van de K.N.N.V. en de E.N.M.V. f 2,—. Te bestellen door overschrijving of storting van het bedrag op postrekening 13028 van het Bureau der K.N.N.V. te Hoogwoud, N.H. met vermelding: W.M. 49.

Aan dit vierde deeltje van *Twente-Natuurhistorisch* hebben vele deskundigen op vogelgebied meegewerkt. In de inleiding geeft Luiken een overzicht van de vogelwereld van Twente en wel naar haar biotopen. Het landschap is vooral in deze eeuw aanzienlijk veranderd door het ingrijpen van de mens en dat heeft zijn weer-
slag gehad op de vogelwereld.

In Twente zijn 217 vogelsoorten waargenomen. Men vindt deze in een aparte lijst met vermelding van diverse gegevens.

Door de uitgave van *Twente-Natuurhistorisch* heeft de redactie een voorbeeld ter navolging gegeven. Dege-
nen, die deze uitgave zouden willen bezitten, mogen weten, dat de eerste drie deeltjes nog alle verkrijgbaar zijn bij het Bureau te Hoogwoud.

K.

Intelligenzprüfungen an Menschenaffen, von Wolfgang Köhler. Springer-Verlag Berlin 1963. S. 233, m. 7 Tafeln, 19 Skizzen und 4 Abb. — DM 28.

Dieses Buch ist ein Nachdruck der bekannten „Intelligenzprüfungen an Menschenaffen“, durch W. Köhler in 1921 veröffentlicht; hier ist ein Anhang zugefügt: „Zur Psychologie des Schimpansen“ (ebenfalls aus 1921). Es geht um ein klassisches Werk, das erste worin solche Untersuchungen in reichlichem Masse gegeben wurden, und gewiesen wurde auf die „tierische Intelligenz“. Das bestehen einer solchen Intelligenz in der praktischen Sphäre ist jetzt allgemein anerkannt.

In methodischer Hinsicht sind noch immer lesenswert die Darlegungen wo Köhler die reine Zufallstheorie abweist, die eine vorgegebene, einheitliche psychische Struktur negiert. Aber in diesem Nachdruck ist nichts zu finden über späteren Untersuchungen, die zum Beispiel zeigen auf grösseren Einfluss früheren Erfahrungen auf die Verwendung eines Stockes als Mittel zum Ziel als derzeit gemeint wurde. Es bleibt aber der grosse Verdienst Köhlers das Bestehen tierischer Intelligenz dargelegt zu haben.

Dr. M. Bruna.

Stenen zoeken door H. Krul. 172 bladz. met talrijke illustraties. Uitg. Thieme & Cie, Zutphen, 1963. Geb. f 6,90.

De schrijver heeft als operatiegebied gekozen het grensgebied Twente, Gelderse Achterhoek—Duitsland. Alvorens met de verkenning van dit gebied te beginnen maakt hij de amateur-geoloog wegwijs in het geologisch verleden en gaat zelfs met hem op excursie naar het oudste stukje grond van Nederland, het dal van de Geul bij Epen.

Het begrip „stenen“ moet men niet eng nemen. Het omvat alles: zand, klei, ertsen, mineralen, gesteenten, fossielen, bodemschatten — het beoogt te zijn geologie in de ruimste zin des woords (pag. 9). In het bovengenoemde grensgebied maken wij kennis met geologische formaties, die wij in Zuid-Limburg niet vinden. Het is een buitengewoon interessant gebied. Wie derhalve zijn blik op geologisch terrein wil verruimen, verzuime niet van dit boek kennis te nemen. Het is bovendien fraai geïllustreerd.

K.

Spinachtigen - Arachnoidea. I. Nederlandse Spinnen, door pater Chrysanthus. 32 bladz. met tekeningen van de schrijver. Wetenschapp. Meded. no 13 van de K.N.N.V. Tweede druk, 1963. Prijs f 2,75, voor leden van de K.N.N.V. en de N.E.V. f 2,25. Te bestellen door storting of overschrijving van het bedrag op postrekening 13028 van het Bureau van de K.N.N.V. te Hoogwoud, N.H. met vermelding W.M. 13.

Gelukkig heeft de schrijver een tweede uitgave verzorgd van zijn „Nederlandse spinnen“, dat al lang uitverkocht was. In deze nieuwe druk zijn verschillende verbeteringen aangebracht, niet alleen in de tekst, maar ook in de uitvoering. Ook zijn enkele tabellen gewijzigd.

Voor degenen, die niet in het bezit zijn van de eerste uitgave, volg hier een korte inhoudsopgave. Na enkele noodzakelijke of nuttige mededelingen o.a. over de webvorm, het vangen en determineren, volgt de tabel tot het bepalen van de families, waarna een overzicht van de families en soorten. De door de schrijver vervaardigde tekeningen geven de gebruiker van dit boekje een goede hulp. De schrijver sluit met een register op het overzicht van de families.

Wij zijn de schrijver dankbaar voor zijn werk.

K.

Het epos van de Mens. Samengesteld door de redactie van Life. Nederlandse bewerking van G. Messelaar. 308 bladz. Kunstdruk op groot formaat. 300 kleurenfoto's, 59 tekeningen in kleuren (waarvan 6 uitslaande platen), enige kaarten en een tijdtabel. Uitg. Elsevier, Amsterdam, Brussel, 1963. Prijs f 54,50.

Het epos van de Mens is de Nederlandse bewerking van het in New-York verschenen „The epic of man”. Dit epos is een kroniek, waarin het spoor van de Mens over de lange weg van de prehistorie gevolgd wordt naar de grenzen van de geboekstaafde geschiedenis. Wij volgen hier de Mens door de duisternis van het verste verleden tot de bloei van de eerste beschavingen. Voor het verzamelen van het materiaal van de foto's en reconstructieschilderingen heeft de redactiestaf geput uit tientallen musea en instituten van de gehele wereld.

Door de uitgave van dit werk heeft Elsevier iets buitengewoons verricht. Ongelooflijk mooi zijn de talrijke reproducties en reconstructies, in kleurendruk uitgevoerd. Dit boek is dan ook in de eerste plaats een kijkboek, een kostbaar kijkboek, maar wil men het kijken tot zijn volle recht laten komen, dan moet men ook de tekst lezen. Op verdienstelijke wijze hebben de schrijvers de gegevens van de wetenschap weten onder te brengen in een prettig en eenvoudig verhaal, zodat ook degenen, die niet gewoon zijn onder te duiken in de prehistorie, de archeologie en de beschavingsgeschiedenis, hieruit veel zullen leren, wanneer zij tenminste belangstelling hebben voor deze zaken. Maar die belangstelling komt wel vanzelf.

Het werk bestaat uit drie delen, verdeeld over 16 grote hoofdstukken. In het eerste deel wordt op grond van wetenschappelijke studies uitvoerig ingegaan op de opkomst van de Mens, zijn eerste belijdenis tegenover de allesbeheersende (natuur-)goden en het ontstaan en de groei van de eerste primitieve gemeenschappen. Het is het epos van de Mens uit het Steentijdperk. De tekst wordt ondersteund door foto's van gevonden voorwerpen en reconstructies van taferelen uit het leven van de Mens in dit tijdperk. De belangrijkste stap wordt gezet bij het overgaan van het voedselverzamenen (paleo- en mesolithicum) naar het beoefenen van landbouw en veeteelt (neolithicum). Toen ontstonden ook de dorpen. Wanneer de schrijvers Nederlanders geweest waren, zouden zij zeker ook de bandkeramische dorpen van Zuid-Limburg en elders in Europa genoemd hebben. Wel worden de huizentypen genoemd, maar niet in verband met de Bandceramici.

Wanneer ik nog even terugblader, zie ik op bladz. 28 de ontdekking van de *Pithecanthropus erectus* door

Eugène Dubois, „medisch student”. Dubois is als militair arts naar Nederlandsch Oost-Indië vertrokken. Dubois dreigt een legendarische figuur te worden, want ik lees op de volgende bladzijde, dat hij de beenderen van de P. verborgen had onder de vloer van zijn eetkamer te Haarlem. Gelijk in iedere legende is ook hier een kern van waarheid. Dubois heeft zijn stukken zeer lang verborgen gehouden.

In Amerika zijn blijkbaar geleerden, die de Trinil- en Pekingmens onder één soort — *Homo erectus* — brengen. Dit vindt hier geen navolging. Wel worden beide mensen ondergebracht in één genus, *Pithecanthropus*.

Het tweede deel — de komst en de bloei van de oudste beschavingen — behandelt de culturen van het Tweestromenland, de Indus-vallei, Egypte, de Bijbelse landen, Kreta, Griekenland en Italië. Ook wordt verteld over de Bermanen, de Aziatische steppenvolken, de Chinezen en over de Midden- en Zuidamerikaanse culturen. Een definitie te geven van de beschaving is zeer moeilijk en derhalve even moeilijk te zeggen, wanneer de beschaving begonnen is. In alle geval komt deze niet plotseling. Het is daarom het eenvoudigste het begin van de beschaving te laten samenvallen met het begin van de geschiedenis, waarvan het belangrijkste element is het schrift. Het oudste schrift stamt uit Sumerië, het land van de Tigris en de Eufraat, in de periode van 4500 tot 2900 v. Chr. Deze periode was een der vruchtbaarste fasen uit de menselijke geschiedenis, want uit die tijd stamt het wiel, Met het schrift kwam ook de rekenkunde, de meetkunde en het begrip geld. Verder kennen wij uit die tijd een monumentale bouwkunst en een nooit eerder gekende representatieve kunst. Zo kunnen wij verder lezen over de beschaving bij de volken van de andere bovengenoemde landen, en daarmee eindigt feitelijk in dit boek het epos.

De beschaving is echter niet blijven stilstaan, haar vooruitgang ging steeds sneller, maar toch zijn er volken, die zijn blijven staan in het Steentijdperk of in de oudste vorm van beschaving. Over deze gepasseerde volken handelt deel III. In het koninkrijk Nepal, tussen India en Tibet, liggen in de Kathomanduvlei drie steden, waarvan de cultuur nog doet denken aan de dageraad van de beschaving in Sumerië en aan het oude Egypte. De steentijd cultuur leeft nog voort in het binnenland van Canada bij de Cariboo-Eskimo's en bij de Australische autochtonen. Men kan met de schrijvers beter spreken van een primitieve cultuur, die reeds in aanraking is geweest met de moderne cultuur. Dit geldt ook voor de Berberstammen in de Hoge Atlas, die, hoewel zij nog vasthouden aan de cultuur van voor 5.000 jaar, toch ijzeren en stalen werktuigen hebben overgenomen van de hogere culturen. De klassieke Steentijd duurt nog voort bij enkele stammen op Nieuw Guinea. Dit voorbeeld wordt wel genoemd (p. 269), maar verder niet uitgewerkt. Wie hier meer over wil weten leze het recente boek van Heinrich Haller: „Ich komme aus der Steinzeit” (Verlag Ullstein, Berlin, Frankfurt/M.).

De voorafgaande bespreking moge de lezer enigszins een beeld gegeven hebben van de rijke inhoud van dit boek, maar men moet hetzelfde ter hand nemen.

K.